

čitaonice Istre i Kvarnerskih otoka u 19. st.«, B. Marušić, »Čitaonice na Goriškem, Tržaškem i Beneškem«, D. Ježić, »Čitaonica u Novom Vinodolskom«, Ž. Grbac, »Čitaonica u Kastvu — prva u Istri«, P. Strčić »Hrvatska čitaonica u Vrbniku na o. Krku — prva na Kvarnerskim otocima«, V. Tadejević, »Čitaonica u Preputnjaku i okolnim mjestima u 19. st.«, S. Obad, »Čitaonice u Dalmaciji u 19. st.«, T. Blažeković, »Literatura o istarsko-kvarnerskim i talijanskim čitaonicama u 19. st.« i M. Glogović, »Tršćanska 'Naša Sloga' o Cresu i Lošinju u vrijeme stvaranja 'Hrvatske čitaonice'«. Na skupu se nisu pojavili J. Bratulić i G. Scotti, koji su trebali govoriti o čitaonicama u Hrvatskoj i Rijeci.

Vidljiva je teritorijalna širina kojom je zahvaćena ova oblast i iz samih naslova saopćenja, ali oni ne odaju i sadržajni odnos autora prema temi. A — kako je s pravom rečeno u diskusiji — čitaonice su bile ustanove polivalentnog karaktera, institucije u kojima se komuniciralo, međusobno informiralo, gdje se stvarala društvena svijest, bez koje se nije moglo kretati dalje — itd. Osim toga staleški karakter nekih čitaonica, nacionalna obojenost nekih od njih (u nas djeluju slovenske, hrvatske, srpske, muslimanske, židovske, crnogorske, njemačke, talijanske, mađarske, interkonfesionalne i dr. čitaonice), ali i one koje imaju otvorena vrata svima, bez obzira na imovinu ili nacionalnu pripadnost. Referati su pokazali i mnogobrojne transformacije koje su čitaonice doživjele tokom svoga življenja i djelovanja, sve do danas, jer njih ima i sada, s raznolikim sadržajima, ciljevima, zadacima i akcijama — slično kao što je to bilo u 19. st., samo u ponešto drugačijim sadržajnim i organizacijskim okvirima.

Skupu su predsjedali J. Sokolić i P. Strčić; u diskusiji su sudjelovali V. Velčić, B. Marušić, M. Glogović i R. Manzoni, a bilo je i živih replika.

Sudionici simpozija redom su isticali vrlo veliko značenje ovoga interdisciplinarnog općejugoslavenskog skupa. Osjetno je vidljivo da stručnjaci iz nacionalne povijesti još uvijek ne obraćaju dovoljno pažnje čitaonicama kao značajnom društvenom subjektu koji je znatno utjecao na razvoj povijesnih zbivanja u određenom periodu. A baš ovaj skup jugoslavenskih znanstvenika (stručno i znanstveno bio je na visokom nivou!) živo upozorava na potrebu interdisciplinarnih proučavanja i iznošenja rezultata, na nužno povezivanje ondašnjih čitaoničkih htijenja, ondašnjih želja čitaoničara za mijenjanjem svijeta, izniklih na nacionalno-preporodnim i integracijskim težnjama, s pojavom revolucionarne socijalističke ideje i akcije u 19. st., sa svim onim što 20. vijek nosi sa sobom, pa i s onim što želimo da donese informatičko doba 21. stoljeća.

Petar Strčić

19. ZNANSTVENI SKUP »PAZINSKI MEMORIJAL« (1988)

Katedra Čakavskog sabora u Pazinu jedna je od najaktivnijih kulturno-znanstvenih društvenih manifestacija Čakavskog sabora, koji je rasprostranjen po Istri, Kvarnerskom primorju i Kvarnerskim otocima. Djeluje isključivo preko svoga stalnog znanstvenog skupa »Pazinski memorijal«, čiji se rezultati objavljuju u istoimenom zborniku studija i članaka. Dosada je održano devetnaest simpozija te objavljeno sedamnaest svezaka zbornika »Pazinski memorijal«. Vremenski sadržaj simpozija i priloga u zborniku obuhvaća period između napoleonskih ratnih vremena i velikih društvenih previranja te prekretno godine definitivnog

oslobođenja Istre i naše zemlje općenito — god. 1945, a samo izuzetno ulazi i u druga razdoblja. Prostorno je obuhvaćena — u prvom redu — sama Istra (hrvatska i slovenska), a zatim Kvarnerski otoci, Kvarnersko i Slovensko primorje te Goriška. U radu simpozija sudjeluju znanstvenici i stručnjaci te sudionici, odnosno kreatori novijih povijesnih događaja i kretanja, i to iz naše zemlje i Italije. Glavni organizator i nosilac znanstveno-stručnog skupa spomenuta je Katedra, a suorganizatori niz znanstvenih i stručnih institucija i organizacija iz Hrvatske, Slovenije i Srbije. Simpozij se održava u dane i u čast donošenja povijesnih odluka o sjedinjenju Istre s maticom-domovinom Hrvatskom u novoj Jugoslaviji — krajem rujna svake godine.

Devetnaesti po redu skup god. 1988. održan je 23. 9. 1988. pod naslovom »Revolucionarna gibanja 1918. god. i antifašistička borba u Istri, Rijeci, Kvarnerskim otocima i u Slovenskom primorju između dva svjetska rata«, a u povodu 45-godišnjice ZAVNOH-a, II. zasjedanja AVNOJ-a i sjedinjenja Istre, Rijeke, Zadra i dijela jadranskih otoka s Hrvatskom, te Slovenskog primorja sa Slovenijom u novoj Jugoslaviji. Ovogodišnji skup Katedra čakavskog sabora u Pazinu organizirala je u suradnji s Arhivom Hrvatske Zagreb, Centrom za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara Rijeka, Centro di ricerche storiche Rovinj, Filozofskim fakultetom — Zavodom za hrvatsku povijest Zagreb, Goriškim muzejem Nova Gorica, Društvom arhivskih radnika Zajednice općina Rijeka, Historijskim arhivom Istre Pazin, Historijskim arhivom Rijeka, Institutom za historiju radničkog pokreta Hrvatske Zagreb, Institutom za savremenu istoriju Beograd, Inštitutom za zgodovino delavskega gibanja Slovenije Ljubljana, Muzejem narodne revolucije Pula, Muzejem narodne revolucije Rijeka, Povijesnim društvom Istre Pula, Povijesnim društvom Rijeka, Savezom povijesnih društava Hrvatske Zagreb, Vojno-istorijskim institutom Beograd i Zavodom za povijesne i društvene znanosti JAZU Rijeka.

Ove godine su podneseni slijedeći referati — u skladu s naznakom osnovne teme u naslovu simpozija: Petar Strčić (Zagreb), »Istra između dva svjetska rata. Prilog nacrtu sinteze«, Darko Dukovski (Pula), »Razvoj fašizma u Istri«, Milica Kacin-Wohinz (Ljubljana), »Odnos katoličke crkve do raznarodovanja manjšine«, Slavica Plahuta (Nova Gorica), »Kulturno in prosvetno delovanje v Slovenskem primorju med obema vojnima in njegov vpliv na partizansko kulturo in prosveto«, Zvane Črnja (Ičići), »'Mlada Istra' — revolucionarno samoorganiziranje Istrana uoči II. svjetskog rata«, Lucijan Ferenčič (Gnesau—Celovec), »Porečko-puljska biskupija u vrijeme biskupa Trifuna Pederzollija (1913—1941)«, Silva Bon-Gherardi (Trst), »Il Partito Nazionale Fascista in Istria: alcuni aspetti e problemi della politica«, Bruno Flego (Pula), »Il ruolo del polese dott. Mirko Vratović nel rivoluzionario 1918. e nel prebelico 1940«, Davor Mandić (Pula), »Politički izbori 1921. i općinski izbori u Istri 1922«, Mihael Sobolevski (Rijeka), »Revolucionarni radnički pokret na o. Pagu između dva svjetska rata«, Ljubinka Karpowicz (Rijeka), »Društveno i ekonomsko stanje na području Cresa i Lošinja i aktivnost radničkog pokreta između dva svjetska rata«, Tatjana Crisman-Malev (Trst), »Echi della rivoluzione d'Ottobre sul Litorale Adriatico: la rivolta dei marinai a Cataro«, Ante Laušić (Zagreb), Ivan Očak (Zagreb), »Partijski otpadnik Ante Ciliga«, Tone Crnbori (Pula), »Odgoj, obrazovanje i kultura u Peroju — doprinos nacionalnoj, socijalno-klasnoj i revolucionarnoj borbi u Istri«, Smilja Đurović (Beograd), »Mijo Mirković i ekonomski razvoj Jugoslavije između dva rata«, Bosiljka Janjatović (Zagreb), »Sindikalna djelatnost Josipa Poduje«, Antonio Miculian, »Il rovignese Domenico Buratto, fondatore e protagonista del PCI in Istria«, Ottavio Paoletich (Pula), »L'Istria e Fiume al Tribunale speciale fascista e al confino 1926—1943«, Anton Kapuralin (Pula),

»Akcija KPI puljskog područja u povodu proglašenja dana solidarnosti s Frankovom Španjolskom«. Dana su i dva naknadna saopćenja: Mladen Zorić govorio je o uključivanju zatočenika iz talijanskih kazionica u NOB Istre, a Dušan Tumpić o radničkom borcu Pule Ivanu Jeliću. U diskusiji su uzeli riječ Dušan Tumpić, Slobodan Nešović, Enes Milak, Bruno Flego, Petar Strčić i Ivan Očak. Predsjedavajući 19. skupa bili su Galiano Labinjan, Antun Giron, Milica Kacin-Wohinz i Petar Strčić; otvorio ga je predsjednik Skupštine Josip Čus, a u ime suorganizatora pozdravio je Dražen Vlahov iz Historijskog arhiva Pazin.

U toku sesije javnosti su prezentirani tek objavljeni 16. i 17. svezak zbornika »Pazinski memorijal«, (gl. ur. Marija Ivetić, odg. ur. P. Strčić), koji govore o pojedinim ličnostima iz povijesti Istre i Kvarnerskih otoka u 19. i 20. stoljeću.

Simpozij i zbornik »Pazinski memorijal« jedinstveni su kulturno-povijesni pothvat ne samo u Istri već i u hrvatskim, odnosno jugoslavenskim razmjerima. Na njemu se redovito susreću kreatori i sudionici povijesnih zbivanja i kretanja te znanstveni i stručni radnici koji se iz profesionalnih ili drugih razloga bave poviješću 19. i 20. stoljeća. U neposrednoj konfrontaciji mišljenja živo se ocjenjuju i revaloriziraju poznati i nepoznati događaji, procesi i ličnosti. I ovaj, devetnaesti po redu znanstveni skup iznio je cijeli niz novih, vrlo važnih izvornih podataka, dano je više novih ocjena, što će sve omogućiti dobivanje boljega uvida u noviju istarsku povijest.

Petar Strčić

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP U POVODU 700. OBLJETNICE VINODOLSKOG ZAKONA, 600. OBLJETNICE SENJSKOG STATUTA I 600. OBLJETNICE KRČKOG STATUTA, Zagreb—Senj—Novi Vinodolski—Vrbnik, 19—22. rujna 1988.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti je u suradnji s Pravnim fakultetom u Zagrebu, Pravnim fakultetom u Rijeci, Filozofskim fakultetom u Zagrebu, Mjesnim odborom za proslavu u Novom Vinodolskom i Općinskim odborom za proslavu u Crikvenici, pod pokroviteljstvom Sabora SR Hrvatske, organizirala znanstveni skup posvećen Vinodolskom zakonu, Senjskom statutu i Krčkom statutu. Pristup problemima bio je interdisciplinaran. U radu skupa sudjelovali su pravници, historičari, lingvisti, književni povjesničari, ekonomisti i drugi.

Ovaj putujući skup započeo je 19. IX. svečanim otvaranjem u Zagrebu. Uvodni referat o osnovnim značajkama triju pravnih dokumenata iznio je L. Margetić. Težište referata stavio je na suprotnost između težnje općina za samoupravom i težnje krčkih knezova za potpunom feudalnom vlasti.

Nastavak skupa odvijao se u Senju, gdje je M. Moguš govorio o Senjskom statutu kao ogledalu cjelokupnog društvenog i privrednog života grada.

Dolaskom u Novi Vinodolski počeo je najduži i najzanimljiviji dio skupa, budući da su se izlagači u najvećem broju zanimali upravo Vinodolskim zakonom. Odmah se mogla zapaziti izvjesna razlika u pristupu između pravnika i historičara. Naime, pravnici uglavnom nisu išli dalje od samih dokumenata, analizirajući ih bez provjere njihove stvarne funkcije u tim društvima. Govorili su o procesnom pravu (V. Bayer) i kaznenom pravu (Đ. Milović). A. Cvitanić je

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAC: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUS

LEKTOR I KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Narudžbe šaljite na adresu:
Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 30.000 d

Izdavanje časopisa sufinancira
Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH

Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — travanj 1989.